

579

201/128

ACC. N:R

M. 10214:1-38.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Landskap: Småland

Upptecknat av: Karl Svensson

Härad: Sunnervbo

Adress: Tola, Hamneda

Socken: L. Ljunga

Berättat av: Viktor Svensson

Uppteckningsår: 1947.

Född år 1866 i L. Ljunga

A H. almtak.

s. 1-38.

Lu F. 57.

ACC. N:R. **M. 10214: 1.**

Landskap: *Småland* Upptecknat av: *Karl Svensson*
 Härad: *Sunnerbo* Adress: *Föla, Hampeda.*
 Socken: *Södra Hjunga* Berättat av: *Viktor Jansson*
 Uppteckningsår: *1947* Född år *1866* i *Södra Hjunga*

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

LUF 57

Uppteckningen rör *Frägelista L. U. F. s. 7. Halmtek.*
Ladugårdar töcktes allmänt med
kalm i äldre tid. Byggnadskonstruk-
 tionen på en ladugård var följande:
 På stenfoten av grästen lades tim-
 merträd sk: "syllar". Denna utlagda
 form av träd kallades "syllringen".
 I de fyra hörnena uppsattes stolpar.
 I syllens glyggades hål, var i de i
 stolparna utskurna tapparna ned-
 ränktes. I stolparnas översta änd
 var även utskurna tappar för på-
 läggning av timmerträd som i detta

Skriv endast på denna sida!

M. 10214:2

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV.

L.

fall kallades "vabboträ". Det egentliga fohuset var av timmer, men även på dessa lades vabboträ.

"Vabboträt talldes platt". Ovanpå detta "vabbs" gjordes så gjädra takresningen; den sk "Takresten". Denna bestod av parvis ställda sporrar kallade "spänne". Spännena naglades fast vid vabboträdet. Vid spännernas nedersta ända fastgjorde man ~~ett~~ kortare trädstycke kallad "löshyllta" som kom att uppbära takkägget. Det rätta avståndet mellan spännena anviägs var 3 alnar, dock förekom olika avstånd. Ungefär 1/2 aln från spännets topp var en bindstock anbragd mellan sparrarna, kallad "kanabann".

Från mitten av spärret gick en
träslä snett ned till "vabbträet"
där den var fastgjord med en trä-
nagel. I spärret var den även fastad
med en tränagel. Dessa sk. "snebanna"
höll hela takkonstruktionen i rätt läge.
På spärrens båda ändar träslasor de sk.
"läkten". Man hade ca: 8 tum mellan
varje läkt. Över på förekom. Dessa
var rund. Läkten var bitad på två
sidor. Till läkt använde man gran
eller tall.

Den balm som användes till täckning
kallades "Takhalm" eller "täckbalm".
Den var träsad med slaga som
kallades "pläjlä". "Pläjlän" bestod
av ett träskäp kallat "hannäl"
b.f. "hannlän". Den var förenad me-

delat ett band av iåskin, kallat
"pläjjlahälla" med en kortare Trä-
stör kallad "slavån". Denna senare
borde vara rätt tung, varför den i
regel gjordes av ekträ. Tröskningen
tillgick på följande sätt: Man place-
rade 12 st. sådeskärvar på logen,
6 st. vid var sida, så att topparna
möttes. Var logen mycket smal så
att man ej kunde lägga fram neker
på båda sidor så lade man fram
8 st. kärvar vid ena sidan. Var logen
bred och mycket lång kunde man
lägga fram 24 kärvar åt gången, så-
ledes 12 st. vid varje sida. Den mängd
kärvar som lades fram för varje gång
kallades ett "lägg". Man kunde sedan
vara en, två, tre eller fyra personer

att sköta Tröskningen. Det var mera
sällan att man var 3 st. Tröskare.

Beteckning på arbetet: "entörka"
"piätörka". Man pottade tag i den
sk: "kannlän" och lyfte slagan som
tahtfast slags i lagen. En riktig
tröskkarl skulle kunna svänga
slagan både vid högra och venstra
sidan. I förra fallet lyfter slagan
över huvudet så högt man kunde.
I senare fallet lyfter slagan endast
obetydligt och man sade att man
"törsk omne örat". Ofta undertrösk
man så länge man behandlade
själva axen, och bytte sedan om
då den tjockare delen av härven
skulle bearbetas. Tröskningen skedd
i 2 omgångar. Man vände nämligen

kärvarna och tag bort banden, varefter de åter bearbetades, dock något kortare tid än första omgången. Då banden vara upplösta gick det lättare att slå igenom. Efter tröskningen sammanbands halmen i stora buntar sk. "bukar". Halmen av 6 st. kärvar tagg till varje buka. Hade man endast 8 st. kärvar till lägget så tag man av denna halva till en buka. Det blev då en "större halmbuka". Före täckningen skulle halmen "jöras äpp". Detta tillgick på så sätt att man av halmbukan tag vaskar, så stora att man kunde fasthålla rotändan med händerna och drag genom halmen toppända ungefär från dess mittparti genom en av uppåtriktade

Träpinnar befinthlig raka av trä kallad "repa", "halmrepa". Arbetet betecknades med "fjör äpp halm". Repan var under arbetet fastsatt i en stolpe i lojen. Halmrepa se fig 1.

Halmen gjordes ej upp samtidigt som tröskningen, utan utfördes senare, då man hade god om tid, ex. vid rusbig väderlek; eller man var i behov att fodra upp den sk. "småhalmen" som uppstod vid repning. En otröskad kärve kallades "nek", "nekå". En otröskad halmkunta kallades "buka". Uppgjord, iordningställd halm för täckning kallades "takhalm" eller "Täckhalm" - Både bit. lår ha förekommit. Takhalmen skulle sättas rätt upp i en lada, så att den ej blev förstörd.

ur rätter eller blev ordad.

Boningshuset täcktes oftast med görk
nåver eller halm som underlag samt
torvar av jord ovanpå. Såsom under-
lag hade man antingen klurna
träslanor eller bräder.

Obundet tak.

Halmen placerades lös på underlaget.
Då man lagt det första skiktet eller
sk. "flaskan" fastgjordes de sk. "mull-
knekärn", vilka bestod av ca. en
halv aln långa trästycken, vilka fast-
gjordes vid rakkotträdet. I mullknekan
skulle ett stycke av en gren, eller en
iborrad träpinne finnas upprättstående.
Då mullknekerna äro anbragte på-
lägger "mullkärn" som fasthåller av-
gränsarna som finnas i mullknekerna.

ACC. N:R.

M 10214:9

Landskap: Småland Upptecknat av: Karl Svensson
Härad: Sunnerbo Adress: Ivla, Hamneda
Socken: S. Ljunga Berättat av: Viktor Svensson
Uppteckningsår: 1947 Född år 1866 i S. Ljunga

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

2

Nu pålägges Torven som fasthållles
av mullåsen. Den under mullåsen
befintliga halmen ca: 6 tum blev
orskyddad, men fasthålls av Torven.
Halmen lades minat 6 tum tjocki
den breddes väl och packades. Gräs-
Torvorna togs upp väl med spade.
De skulle vara fyrkantiga, något sämre
lika stora, samt packas väl. Det
kände att man på förmögna ställen
använde björknäver i stället för halmen
som underlag. Björknäver togs direkt
på stående träd. Man tog så långt
upp som man kunde nå, eller till

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R.

M. 10214:10.

Landskap: Småland Upptecknat av: Karl Svensson
Härad: Sunnerbo Adress: Ivla, Hamneda
Socken: S. Ljunga Berättat av: Viktor Svensson
Uppteckningsår: 1947 Född år 1866 i S. Ljunga

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

10

grenverket. Det gick ej heller att
berka själva roten, utan man böjde
o. i en halv alm från jorden. Man
skar ej in till träet, utan endast själva
ytternarven. På så sätt bevarades trädet.
Arbetet kallades "flao näver". Den flöd-
da nävern breddes ut för täckning.
Vid täckning lades den i skikt som
vid täckning med hyvlade träsnäver.
Det gick åt stora mängder näver till
taksidorna. Då man lade näver som
underlag så blev det endast 3-4 tum
från mullåsen till underkanten av
taget. Viktor Svensson har tillsammans

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R. M.10214: //

Landskap: Småland Upptecknat av: Karl Svensson
 Härad: Sunnerbo Adress: Ivla, Hamneda
 Socken: S. Ljunga Berättat av: Viktor Svensson
 Uppteckningsår: 1947 Född år 1866 i S. Ljunga

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

//

med en person täckt ena sidan
 av ett boningshus med jordtorvar, var-
 vid man använde björknåvar till un-
 derlag. Detta arbete tog $4\frac{1}{2}$ a 3 dagar i
 anslutning. Fördelen med nåvar som
 underlag var att man vid förnyad
 täckning kunde använda samma nåvar.
 Byggningen gjordes på så sätt att
 man vek ~~ett~~ halmen över på andra sidan
 samt pålade stora grästorvar över den
 samma. För att få en jämn yta tog
 man en kacka och jämnade till
 torvarna samt råffrade med en rina.
 Vidare klappade man taket med en

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R M10214:12.

Landskap: Småland Upptecknat av: Karl Svensson
 Härad: Sunnerbo Adress: Ivla, Hamneda
 Socken: S. Ljunga Berättat av: Viktor Svensson
 Uppteckningsår: 1947 Född år 1866 i S. Ljunga

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

12.

spade. Senare brukade man plan-
 Tera "Tacklök" på Torstaket. Ett Torstak
 stod ca: 30 år

Ladugårdar täcktes med halm. Halmen
 fästes vid underlaget medelst bind-
 ning. Angående underlaget se sid 2 och 3.
 Taktäckningen utfördes antingen av 2
 eller 3 personer. Oftast 3 st. Taktäckaren
 Taktäckaren bredde ut halmen. Den ene
 medhjälparen lade på Takkäpn samt
 stack vidjan genom halmen. Den andre
 medhjälparen som stod på någon
 ställning innanför tog vidjan och bøj-
 de den om löften varefter den stacks

Skriv endast på denna sida!

M. 10214:13
ACC. N:R.

Landskap: Småland Upptecknat av: Karl Svensson
Härad: Sunnerbo Adress: Ivla, Hamneda
Socken: S. Ljunga Berättat av: Viktor Svensson
Uppteckningsår: 1947 Född år 1866 i S. Ljunga

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

13.

Upp till medhjälparen på Taket som
slag en ögla på den i se fig 2.
I det fall att hela Taksidan skulle
täckas, lade man halmen i ett sam-
manhängande skift från gavel till
gavel, och fortsatte med skift efter skift
till man kom till Toppen. Ett sådant
skift kallades "flaska".
Takstegen var av gran, med bitade
eller sågade stolpar. Man borrade hål
i stolparnas mittpunkt och hade spor-
lar ofta av grangrenar. Man hade
olika längd på stegarna. Då man täckte
betjänade man sig ofta av kortare steg

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R.

M. 10214:14.

Landskap: Småland Upptecknat av: Karl Svensson
Härad: Sunnerbo Adress: Ivla, Hamneda
Socken: S. Ljunga Berättat av: Viktor Svensson
Uppteckningsår: 1947 Född år 1866 i S. Ljunga

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

14

som endast räckte över takslutet
Innan hade man i regel en stega
som räckte från marken till ryggning.
Bredden på stegen var ca: 30 tum.
Stegen tillverkades hemma. "Dommare
va di inte, än di kunne vria te en stegje".
En annan konstruktion i fråga om stegen
tillverkning var att man skar ut
fördjupningar i stegbenen och fälde ned
stegspolar, som fastgjordes med tränaglar.
Det vanligaste sättet vid stegen tillverk-
ning var att fastsätta spolarna i borta-
de hål. Avståndet mellan spolarna
var väl oflöst ca: 12 tum. Dock fanns

Skriv endast på denna sida!

M.
ACC. N:R. 10214:15.

Landskap: Småland Upptecknat av: Karl Svensson
Härad: Sunnerbo Adress: Ivla, Hamneda
Socken: S. Ljunga Berättat av: Viktor Svensson
Uppteckningsår: 1947 Född år 1866 i S. Ljunga

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

182

stegar med kostare eller längre avstånd
mellan spälarna.

Den person som skulle "pass äpp"
under taktäckningen, bar upp halmen på
takat, allt efter som man behövde sådan.
Då man kom längre upp på taket med
täckningen så lades halmen i första
hand på den ställning man ansettade
för att gå på då man började tärka.

Därefter lyftes den med Trätjuga upp
till arbetarna. Man "flydde äpp" halmen.
Då man kom ännu längre upp så
att man ej kunde gå upp halmen
på detta sätt så fastband man en

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R. M. 10214:16.

Landskap: Småland Upptecknat av: Karl Svensson
Härad: Sunnerbo Adress: Ivla, Hamneda
Socken: S. Ljunga Berättat av: Viktor Svensson
Uppteckningsår: 1947 Född år 1866 i S. Ljunga

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

16.

kortare steg vid den is som användes
av töckarna att krypa på under arbe-
tet. På denna steg kunde uppmarsch gå
och bära upp halmen.

Den första åtgärden vid töckningsarbetet
var att sätta upp en ställning sk. "stätt".
Men antingen borrad hål i stolparna,
slog i en trästör, helst av gran, som
sedan i yttre ändan uppbars av en
trästång; eller fastgjorde man för detta
ändamål tillverkade träkloror med
borrat hål, vari trästör inslagits
sk. "däcka". Detta senare förfaringssätt
är säkerligen av senare datum än det

M. 10214:17.
ACC. N:R. _____

Landskap: Småland Upptecknat av: Karl Svensson
Härad: Sunnerbo Adress: Ivla, Hamneda
Socken: S. Ljunga Berättat av: Viktor Svensson
Uppteckningsår: 1947 Född år 1866 i S. Ljunga

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

17.

förre, och lär väl ej ha kommit i bruk
förrän tillgången till snik blev rikligare.
Det var mera praktiskt när man nu
ej behövde borra hål i väggarna.
På dessa trästolar lades sedan bräder,
eller en stege, med en bräda i mitten.
Då man sedan kom så långt med
täckningen att man ej kunde stå på
"stöet" och arbeta, vilket i fråga om
kalmtäckning ej kunde länge; när
det var svårt att draga åt bandet
då man stod i detta läge; så tog man
upp en lång, rund eller bitad trästol
kallad "krypsän". Krypären uppköt

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R. M. 10214:18.

Landskap: Småland Upptecknat av: Karl Svensson
 Härad: Sunnerbo Adress: Ivla, Hamneda
 Socken: S. Ljunga Berättat av: Viktor Svensson
 Uppteckningsår: 1947 Född år 1866 i S. Ljunga

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV
—*—
18.

med långa träslanor, vars ena ända
 stödde mot marken, och andra ända
 var införd i hål som borrats i krep-
 päsen. Det var en mycket lämplig
 metod, då flyttningen av Täckisen sked-
 de genom att föra upp slanorna. Denna
 metod förekommer ännu på en del
 ställen. En annan metod förekom, dock
 sällare, och ej alls praktisk, nämligen
 medelst järnkedjor eller rep, fastbund-
 na i krepäsen och fästa i någon lätt
 vid ryggningen. Det var på detta sätt
 besvärligt att flytta upp krepäsen,
 samt svårt att täcka då man kom

Skriv endast på denna sida!

M. 10214:19.
ACC. N:R.

Landskap: Småland Upptecknat av: Karl Svensson
Härad: Sunnerbo Adress: Ivla, Hamneda
Socken: S. Ljunga Berättat av: Viktor Svensson
Uppteckningsår: 1947 Född år 1866 i S. Ljunga

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

19

mitt för länken. Det kunde ej heller
gärna förekomma vid Täckning med
halm, men väl vid Täckning med spå-
nor. En senare metad är sk: "Täck-
stolar": en slags kakor av järn som
fästas mellan läkten, och på vars
uppåttstående bågda pinnar krypsäsen
vilede. Man kunde täcka 3-4 flackor
mellan varje gång man föde upp
krypsäsen. De uppburna halmbukarna
placerades ut på krypsäsen.

Täckaren var så van att han kunde
breda ut halmen utan någon stäng
eller dyl. Man Täckte oftast mot häger.

Skriv endast på denna sida!

Täckstol

ACC. N:R. ^{M.} 10214:20.

Landskap: Småland Uppptecknat av: Karl Svensson
 Härad: Sunnerbo Adress: Ivla, Hamneda
 Socken: S. Ljunga Berättat av: Viktor Svensson
 Upppteckningsår: 1947 Född år 1866 i S. Ljunga

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

20.

De Takäckaren lägger Takskägget står
 står han på det förut beskrivna "stärta"
 Första Taklägget binder på andra Läk-
 ten. De nedersta Läkten sitta ungefär
 på samma avstånd från varandra som
 de övriga. Avståndet mellan varje Läk-
 ten var 8 Tum. Tjockleken i Taket avgjordes
 oftast av Tillgång till halm. Minsta
 möjliga Tjocklek är 6 Tum. En van
 Takäckare kan genom bredningen av
 halmen beräkna hur tjäckt Taket
 blir. Var man mycket försämrade på
 Täckte man Tjäckare på södra sidan,
 som var mest utsatt för råta.

Skriv endast på denna sida!

M. 10214:21.
ACC. N:R.

Landskap: Småland Upptecknat av: Karl Svensson
Härad: Sunnerbo Adress: Ivla, Hamneda
Socken: S. Ljunga Berättat av: Viktor Svensson
Uppteckningsår: 1947 Född år 1866 i S. Ljunga

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

21.

Spårverket förlänges med till av extra
Trästucken kallad "Löshyttä". Löshyt-
torna fastgjordes vid sidan av spännets
medelst Tränagel i det sk. "vabbat"
samt i spännets medelst Tränagel
Oftast var löshyttorna ca: 3 alnar långa
Glipan mellan halmen och takfoten
tätas med en bräda kallad "sunn-
stat". Takkännarna de sk. "täckeraftarna"
voro av eneträ, furu eller gran.
Man tog rätt grova raftar samt tallde
dem på ena sidan; dock endast den
gränse parti. Den tallda sidan lades
sedan nedåt mot halmen.

= Skalkar

Skriv endast på denna sida!

M. 10214:22.
ACC. N:R. _____

Landskap: Småland Upptecknat av: Karl Svensson
Härad: Sunnerbo Adress: Ivla, Hamneda
Socken: S. Ljunga Berättat av: Viktor Svensson
Uppteckningsår: 1947 Född år 1866 i S. Ljunga

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

LB.

Täckvidjor sli "Täckväjja" vara av björk
lövval raftor som vidjor togs av träd
som växte i orten. De täckraftor
som togs av ene vara bäst; därför
att de vara sega och stod sig mot
våta. Täckvidjorna spetsades, knista-
des väl, samt vreds. Arbetet kalla-
des "vris väjja". Bindningarna sattes
ca 20 tum från varandra. Avståndet
varierade dock något. Man fäster
intet avseende huru bindningen blir
i förhållande till föregående förband.
Föregående bindningen vi tillgick den
väntade den medhjälpare som arbetade

ACC. N.R. ^{M.}10214:23.

Landskap: Småland Upptecknat av: Karl Svensson
Härad: Sunnerbo Adress: Ivla, Hamneda
Socken: S. Ljunga Berättat av: Viktor Svensson
Uppteckningsår: 1947 Född år 1866 i S. Ljunga

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

53.

ovanpå taket fått ridjan tillbaka, sedan den onlagts lökten, gjorde ett vred på ridjans toppända, och införde rotändan genom denna ögla. Då sedan flaskan är utlagd börjar själva iådragningen som tillgår på så sätt att man lägger knäet mot raftern, tager ett fast tag i ridjans rotända, ger en knyck med knäet, samt drager åt allt med krafterna förmär: för sedan in ridjan under raftern och bandet är gjort. Föckrafter användes fortfarande, men däremot ej ridjor, utan träd. Vid bindningen med

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R.

M. 10214:24

Landskap: Småland Upptecknat av: Karl Svensson
Härad: Sunnerbo Adress: Ivla, Hamneda
Socken: S. Ljunga Berättat av: Viktor Svensson
Uppteckningsår: 1947 Född år 1866 i S. Ljunga

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

24

Träd använder man en mål av Trä.
Då Trädträd kom i bruk började man
med förtäpnade som. Nu har man
övergått till enskilda band med
koparidna knutar på så sätt att
man snor samman de båda Trädän-
darna. Före bindningen avklippes Trädet
i lämpliga längder. Gåstället mellan
banden vid bindning ^{med} Träd är un-
gefär densamma som då vidjor använ-
des. Taket blir fastare då vidjor an-
vändes som bindmedel. Det var
emellertid tidsödande att förfärdiga
vidjor och mycket hårdare arbete

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R. ^{M.} 10214:25.

Landskap: Småland Upptecknat av: Karl Svensson
 Härad: Sunnerbo Adress: Ivla, Hamneda
 Socken: S. Ljunga Berättat av: Viktor Svensson
 Uppteckningsår: 1947 Född år 1866 i S. Ljunga

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

25.

vid Taktäckningen. Halmen användes
 ej som band vid Taktäckning.
 Taktäckaren bredde ut halmen jämnt
 och väl. Då flaskan var utlagd, raftarna
 pålagda och midfarna omförde kring
 läkten tog han ett redskap kallat
 "Täckerakan" och "drev" taket. d. v. s.
 flappade till det, i det han slog
 på halmen så att den blea slät,
 och drevs något uppåt. Efter honom
 följde så bindaren eller bindarna
 och drog åt banden. Bindningen skedd
 således i Två Tempen. I senare tid
 då Tråd användes som bindmedel

S. 22

ACC. N.R. M. 10214: 26.

Landskap: Småland Upptecknat av: Karl Svensson
 Härad: Sunnerbo Adress: Ivla, Hamneda
 Socken: S. Ljunga Berättat av: Viktor Svensson
 Uppteckningsår: 1947 Född år 1866 i S. Ljunga

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

86.

har man ofta en kåpp, vars ena ända
 förs under läkten, och som man pres-
 sar mot raften. I äldre tid då man
 band med vidjor användes endast
 knäet att trycka ned raften vid bind-
 ningen. Täckraftens grösta ända var
 spetsad så att man kunde sticka
 in den under bandet på föregående
 raft. Den täckkåpp som lades närmast
 vindskidan, knäcktes 4 o 5 tum och
 bājdes ned utmed skidan. Såsom
 skydd för halmtaketa gavlarna hade
 vindskidan (vingrjiv). Bredden på vind-
 skidan borde vara 9 o 10 tum.

Obs!

krokhäft

M. 10214:27
ACC. N.R.

Landskap: Småland Upptecknat av: Karl Svensson
Härad: Sunnerbo Adress: Ivla, Hamneda
Socken: S. Ljunga Berättat av: Viktor Svensson
Uppteckningsår: 1947 Född år 1866 i S. Ljunga

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

27

Ö äldre tid fästes vindskidan med
Tränagel. På Torpet Svanatorp finnes
en ladugård ca: 200 år gammal. Min
farfar brukade ett litet torn kallat
Lugnet. Av någon anledning ville han
bosätta sig i andra ändan av skogs-
skiften och fick där ett litet om-
råde att odla. Då han flyttade tog
han ladugården med sig. Den uppför-
des ^{Torpet} precis i samma konstruktion
som den varit. Min farfar hade
köpt ladugården av en person kallad
"Tomsen". På ladugården i fråga
var vindskidorna i ena gaveln under

Skriv endast på denna sida!

M. 10214:28.

ACC. N:R.

Landskap: Småland Upptecknat av: Karl Svensson
 Härad: Sunnerbo Adress: Ivla, Hamneda
 Socken: S. Ljunga Berättat av: Viktor Svensson
 Uppteckningsår: 1947 Född år 1866 i S. Ljunga

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

88.

1950 Taket fastgjorda med Träsnaglar
 inslagna i Träklössar; vilka vara
 fastgjorda vid spännnet och utskutan-
 de i läktets längd. I dessa Träklös-
 sar vara glyggade hål för nageln.
 Slanor fanns vid gavlarna. De fast-
 hölls Brödformingen. På ladugården i
 Svenstorp är själva Brödformingen i
 gavlarna naglad fast med Träsnaglar.
 På vanliga ladugårdar räcker Takstöv-
 ningen, det sk. "utoppranget" ca: 8 a 10
 tum utanför gavelns yta. På Svenstorp
 ladugård är utoppranget blott ca: 6 tum.
 Täckrakar består av en Brödlapp

Skriv endast på denna sida!

M. 10214:29
ACC. N.R.

Landskap: Småland Upptecknat av: Karl Svensson
Härad: Sunnerbo Adress: Ivla, Hamneda
Socken: S. Ljunga Berättat av: Viktor Svensson
Uppteckningsår: 1947 Född år 1866 i S. Ljunga

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

22

Längd ca: 80 Tum; bredd ca: 6 Tum.
Den är befflad på undersidan, samt för-
sedd med ett skapt, liknande ett
skeffelskapt, fastsat ett stycke från
brädans ända. Befflorna på rakan gå
längs och äro tämligen djupa. Då ra-
kan ej användes var den fastsat
mellan läkten.

Täcktekniven var tillverkad i trakten.
Det fanns bra liessmeder. En bra
~~liessmed~~ var "Samuel". Han bodde
i Ivla. Ibland tog man grövsta ändan
av en lie och beskar taket. Täcktekniv-
ven föres uppifrån till venster

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R. M. 10214:30.

Landskap: Småland Upptecknat av: Karl Svensson
 Härad: Sunnerbo Adress: Ivla, Hamneda
 Socken: S. Ljunga Berättat av: Viktor Svensson
 Uppteckningsår: 1947 Född år 1866 i S. Ljunga

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

80.

medåt. Antagligen blir man tummen
 närmast knivbladet. Beskrivningen
 utföres från ryggingen och medåt.
 Numera beskär man ej taken. Man
 upphörde härmed för ca: 15 a 30 år
 sedan. Ett oskuret tak stod längre.
 Takskägget, den ski: "koppsän" skars efter
 ett snöre som man spånt. Detta
 arbete kallas att "ajära ne koppsän".
 Vid vinklar och brött på taket kunde
 man för att ej få för stor brytning
 infälla en trekantig list. Utbyggnader
 som sitta nere vid takfoten och
 ära försedda med dörrar kallas "hörn".

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R. ^{M.} 10214:31.

Landskap: Småland Upptecknat av: Karl Svensson
 Härad: Sunnerbo Adress: Ivla, Hamneda
 Socken: S. Ljunga Berättat av: Viktor Svensson
 Uppteckningsår: 1947 Född år 1866 i S. Ljunga

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

81.

Taket och parti belades med särskild material ovanpå själva Takhalmen. Detta kallades att "rygga Taket. För detta ändamål användes småhalm. Även fjung kunde användas. Man använde ryggtrod sk. "hängsvår", som kvartstol ryggningsmaterialet. Varje takryttare var försatt för sig. De var försatta med Tränaglar. Någon stång lades ej över. Till ryggtrod använde man tröd av sk, fur eller gran. Eke var bra för detta ändamål. Ty det var tungt. Avståndet mellan varje "hängsvår" var ca: en alm. På näst översta läktet

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R. M 10214:32.

Landskap: Småland Upptecknat av: Karl Svensson
 Härad: Sunnerbo Adress: Ivla, Hanneda
 Socken: S. Ljunga Berättat av: Viktor Svensson
 Uppteckningsår: 1947 Född år 1866 i S. Ljunga

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

32.

Lägger sista bindningen. Det förekommer
 att man lägger Tredslanor för att kvar-
 hålla ryggningen. & så fall vilor de på
 ryggtred vari bonats hål och försatts
 med Träpinne för detta ändamål.
 Detta förparingsätt var ej så bra som
 det förut nämnda. Det kunde förekom-
 ma dock mera sällan att man ej ryggade
 taket utan band med halmen i mot-
 satta sidan. Detta kunde dock ej vara
 mer än ett år sedan måste ryggning
 verkställas. Det förekommer att man
 täcker ovani ett gammalt halmtak.
 Detta tillgick på samma sätt som

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R. M. 10214:33.

Landskap: Småland Upptecknat av: Karl Svensson
 Härad: Sunnerbo Adress: Ivla, Hamneda
 Socken: S. Ljunga Berättat av: Viktor Svensson
 Uppteckningsår: 1947 Född år 1866 i S. Ljunga

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

33.

vanlig Täckning: man endast tager ett
 tunnare lager. Det förekommer nu att
 man lägger tegelpannor på ett gammalt
 kalmtak.

Då man på boningshusen i regel har
 tora spän på kalmtaket så var eldfaror
 ej så stor. Numera finnes ej något bo-
 ningshus i orten som har kalmtak.

Det blev spänen som fick ersätta kal-
 m och jordtak på boningshuset. Spänen
 har nu alltmer ersatts med papp,
 tegel, och olika slags plåt. S.k. Tjär-
 papp användes mycket i början på
 1900 talet, särskilt på bättre gårdar.

ACC. N:R. **M.10214:34.**

Landskap: Småland Upptecknat av: Karl Svensson
 Härad: Sunnerbo Adress: Ivla, Hamneda
 Socken: S. Ljunga Berättat av: Viktor Svensson
 Uppteckningsår: 1947 Född år 1866 i S. Ljunga

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

84.

Man tyckte emellertid att det var
 besvärligt med tjärbestyckning som
 borde ske regelbundet om taket skulle
 bli varaktigt. Var man försiktig
 ifråga om tjärbestyckning så visade
 sig snart fördelen i det pappet snart
 förstorades. Pappet hade den fördelen
 framför snävtaken att de ej var så
 lätt att antända som dessa. Men på grund
 från papp till andra täktäckningsmaterial.
 För 1905 är sedan började man använda
 papp av cement. Det blev mycket
 tunga tak som fordrade bra rest. De
 vann ej fullt förtroende och numera

Skriv endast på denna sida!

M. 10214:35
ACC. N:R.

Landskap: Småland Upptecknat av: Karl Svensson
Härad: Sunnerbo Adress: Ivla, Hamneda
Socken: S. Ljunga Berättat av: Viktor Svensson
Uppteckningsår: 1947 Född år 1866 i S. Ljunga

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

35.

Täcker man ej med cementpannor.
Man använder nu ofta Tegelpannor,
plåt och dyl. På en del mindre gårdar
har man ännu spån som takmaterial.
Ladugårdar täckas nu med halm,
spån, tegel, eller plåt. För att ett halm-
tak skulle bestå borde man hålla
mossan borta. Mossan bortrens med en
riva. Ett halmtak stod 30 a 35 år. Var
resten brant så höll taket 5 år längre
än vad fallet var vid lag rest.
Kräkor vara särskilt farliga för halm-
tak. Vidare vara råttor och möss skade-
djur att räkna med. Tröskade man

-röskt:
5 m

M. 10214:36.
ACC. N:R.

Landskap: Småland Upptecknat av: Karl Svensson
Härad: Sunnerbo Adress: Ivla, Hamneda
Socken: S. Ljunga Berättat av: Viktor Svensson
Uppteckningsår: 1947 Född år 1866 i S. Ljunga

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

36

Såden dåligt så hackade fåglarna sönder taket. Halmtak står några år längre än spåntak.

Då ett halmtak gick sönder lade man på halmvaskar, tog raft och lade på samt band, och gjorde så gott man kunde. Att "böta" ett halmtak var ett svårt otacksamt arbete, när man sällan fick det till.

Det förekommer att man lägger halmtak på nya lodugårdar. Halmtaken är de billigaste. För 80 år sedan var så gott som alla lodugårdar täckta med halm. För 30 år sedan kan man

Skriv endast på denna sida!

M. 10214:37
ACC. N:R.

Landskap: Småland Upptecknat av: Karl Svensson
Härad: Sunnerbo Adress: Ivla, Hameda
Socken: S. Ljunga Berättat av: Viktor Svensson
Uppteckningsår: 1947 Född år 1866 i S. Ljunga

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

JK

Beräkna halmtaken till 75 procent.
För 10 år sedan ungefär 70 procent.
Kvararanda för man beräkna ca 60 procent
halmtak. Orsaken till att halmtaken
undantränges är i första hand att
man genom så hållbara medel som
Tegel och plåt kan få ett tak som
är både hållbart och effektivt, samt
är vackrare att se på vilket senare
väl för många är avgörande.
En annan orsak till att halmtaket
ej är så populärt är att man nu
sedan det gamla hederliga bruket med
slagtröskning håller på att försvinna

Plus!

Skriv endast på denna sida!

M. 10214:38.

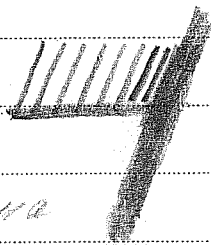
FOLKLIVSARKIVET
Institutionen för folklivsforsk-
ning vid Lunds universitet

38.

sj kan erhålla den för Takteckning
så fördelaktiga halvm som för var fallat.
Priset för röghalm är nu 5 öre pr. kg.
För 50 är redan var halmen dyr efter
dåvarande förhållanden. Viktor Svensson
Thor sig minnas att ett lass (40 pund)
halm kostade 18 kr. Då Takteckningen
utfördes skulle grannarna uppvakta
med ett gröt, den ski "Töckegroten".
Det var endast män som utförde Täckning.

Fig 1

Halmrepa

ägn. fig 2.

